425

104

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis vigesimâ-septimâ mensis Februarii, Anno Domini M. DCC. XLIX.

M. HIACYNTHO-THEODORO BARON,
Antiquorum Facultatis Decanorum Antiquiore,
Doctore Medico, Præside.

An Senibus Chocolatæ Potus?

I.

HOMO nascitur, ut patiatur. Vivit, ut moriatur. Mors, vitæ dolorumque finis. Ergò ne mori adeò miserum est? Seriùs ocyùsve ineluctabilem hanc attingit metam. Vix natus quandòque perit, sæpè adultus & maturus, raró senex. Hominis dùm vita fluit, plurimas experitur in animo & corpore mutationes; quas jugis & alterna solidorum cum fluidis lucta, rerum non naturalium usus

abuſuſve ingenerant. Hæ mutationes nuſquàm magis conſpicuæ ſunt, quàm in variis vitæ ætatibus : ideò illas quatuor anni tempeſtatibus comparavêre Medici. Quemadmodùm Vere, plantarum ſemina progerminant & evolvuntur, Æſtate creſcunt, Autumno matureſcunt, Hyeme marceſcunt & emoriuntur : ſic in Infantiâ & Pueritiâ, evolutum germen hominis expanditur, in Pubertate & adoleſcentiâ explicatum creſcit, in conſtanti & maturâ ætate roboratum ſolideſcit, in ſenectute decreſcit & ruinam minatur. Noli ſenectutem ſemper annorum numero computare. Venit illa ſæpiùs antè tempus; dùm in tempore nondùm adeſt. Plurima ſunt quæ præmaturam accerſunt ſenectutem, præſertìm ingluvies, deſidia, luxuries, mœror. Cupis-ne tardam ſenii experiri neceſſitatem, aut moleſta hujus ætatis tædia præcavere ? Te Medicis obliga legibus. Diù & ſalubritèr vivit, qui Medicè vivit. Animi motibus frænum injice; iras comprime; venerem illicitam reformida; legitimam modera; mœrorem, ſanitatis venenum, depone; hilaritatem, vitæ condimentum, cole; aëre puro, temperato, ſereno fruere. Eſto ad laborem impiger; fuge deſidiam; ſomnus ſit nec longior, nec brevior, ut & vigilia; haud plus ingere quàm evacues; ſume cibos ſimplices, tenues, facilè parabiles, optatos tamen : at iis nuſquàm ad ſaturitatem utere. In eligendo potu, cura ſit maxima : ut enim facilius eſt potu repleri quàm cibo, ſic & facilius lædi. Non unus idemque convenit omnibus & temperamentis, & ætatibus. Potus Senibus ſalubrior eſt, qui arcet à ſolidis, rigiditatem; removet craſſitiem, à fluidis; fovet in utriſque amicum æquilibrium; hoc vigente, corporis & animi functiones perficiuntur ritè; at eodem deficiente, peſſumdantur; atque humana machina, ſenio deficit, morbo diffluit, fato corruit.

I I.

SANCITAM ſeneſcendi ut moriendi declinare legem, non eſt virtutis humanæ. Sed ſtabilire præcepta, remedia invenire, præſcribere alimenta, quibus ſenectus retardetur, illiuſque præcaveantur mala, aut ſaltèm tolerabiliora reddantur, Medici juris eſt atque poteſtatis. Dolenda certè ſenis conditio. Hunc malorum omnium, quaſi prædam non ineptè dixeris. Nec mirum; adeò mutata, deformia, funerata ſunt in ſene, quæ hominem nobilitabant corporis & animi ornamenta, ut ſenem, non tàm hominem, quàm hominis ſimulacrum crederes. At non omnibus par calamitas. Sunt quidam (pauci tamen) quibus virides, lætos, jucundoſque in ſenectute etiam provectiori dies traducere conceſſum fuit : illi ſunt; qui ficti me-

liori luto, in rebus ſervavêre modum, aut qui ridenti ætatis Vere, aridam ſenectutis Hyemem cauti metuêre. Ut in Hyeme, ſic in ſenectute corpora ſicceſcunt. Seneſcere, ſicceſcere eſt. Siccitas à ſolidorum induratione, & ductuum exilium obliteratione, à fluidorum ſpiſſitudine & ſalſugine. Vaſa in Senibus obliterari, ſuturarum in Cranio evincit abolitio; ſolida indurari, membranæ, tendinum; tendines, cartilaginum; cartilagines, oſſium adepta ſoliditatem, demonſtrant. Fluida inſpiſſari, Polypoſæ concretiones; aceſcere, Pruritus, Tuſſes, Rhumatiſmi, Dyſuriæ &c. oſtendunt. Humoris defectu, concidunt, obturantur ductus, areſcunt partium fibræ; ſic collapſa, anguſtata, compreſſa vaſa non ampliùs inſuccantur: indè in Senibus corporis marcor, rugæ & oſſium fragilitas. Duplex ſenectutis labes; prima, à ſolidis, quorum labaſcit mollities, cadit elater, ſegneſcit oſcillandi virtus; altera, à fluidis, quorum craſis alteratur, ductilitas deficit, evaneſcit dulcedo. Igitur in Senibus depravari coctiones, ſecretiones impediri, otiari excretiones, vires atteri, valetudinariaque fieri eorum corpora neceſſum eſt. Status ſenum, morbus jugis, aut ſaltèm aſſidua morbi cauſa. Dureſcentes fibræ conſtringuntur, breviores fiunt, coarctantur vaſa, oritur ſpaſmus naturalis; à ſpaſmo, oſcillandi ſegnities, hinc membrorum frigiditas. Labaſcente *ſyſtalticâ* vi, ſanguis, lympha, ſpiritus, ſucci omnes ignaviùs pelluntur, concreſcunt, remorantur, hærent. Arctatis vaſorum diametris, liquida non depurantur, redundant in vaſis humores, qui copiâ, morâ efferveſcentes & aceſcentes, balſamicam temperatamque non modò exunnt indolem, ſed & immitem, ſalſam & urentem induunt. His ex fontibus malorum & morborum ſenilium origines. Sed inquis, quænam Panacea, tantam à ſenum corporibus avertet ruinam? Potus eſt, qui nutriendo ſimul & humectando, partibus ſolidis, mollitiem, oſcillationem, vigoremque præbet; qui fluidis tenuitatem, volubilitatem, dulcedinemque procurat: tali potu dabitur Senibus quodammodò juveneſcere.

III.

POTUS ad vitam neceſſitas maxima; ad ſecundam & adverſam valetudinem ampliſſima utilitas. Potus ſiti compeſcendæ, partibus humectandis, diluendis, demulcendis, temperandis humoribus, à naturâ potiſſimùm dicatus eſt. Immenſa potûum varietas. Nulla eſt gens, quæ ſuos non habeat familiares & caros. Alii ſimplices, compoſiti alii; hi & illi, ſpirituoſi, vinoſi, aquei; cum floribus, ſeminibus, fructibus, radicibus, foliis, vel fermentatione, aut coctione, vel infuſione aut maceratione, conficiuntur. Aquæ

potus solus omnibus animantibus communis, & maximè naturalis, sitienti necessarius & sufficiens : cæteri ad voluptatem potiùs quàm ad necessitatem inventi. Hos inter potus credas salubriores, qui ad aquæ indolem propiùs accedunt. Præter aquam, potulenta apud nos usitatiora sunt Vinum, Cerevisia, Pomaceum; Thé, Café, Chocolata. At omnium sit rectus, moderatusque usus, pro diversis anni tempestatibus, hominum temperamentis, ægritudinibus, ætatibus. Singularem in confirmandâ & restaurandâ senum valetudine laudem meretur Chocolata. Massula est ex quâ fit potus, apud Americanos antiquissimus, vulgaris, sed insuavis; apud Hispanos recentior est, & suavior, sed non salubrior; apud nos & per totam ferè Europam, nunc percelebris & maximi usûs, Parisiis præsertìm ubi omnium perfectissima & saluberrima elaboratur Chocolata. Cacao, veluti basi, Vanilliâ, inter Aromata gustu & odore gratissimâ, & Saccharo, quod utrumque mitigat ac perficit, conflatur. Saccharum additur ferè ad æquale pondus Cacao; pro hujus unaquâque librâ Vanilliæ drachmæ duæ sufficiunt. Hanc è Chocolatâ si sustuleris, suavitatem & odorem detrahes; adjicies bonitatem. Inquiris de Cacao? Amygdala est in Nuce, Nux in fructu inclusa : fructus pendet ex trunco, quandoquè ex ramis majoribus, Arboris ubertìm crescentis in Guianæ & Mexicaniæ Plagis, nunc etiam in Martinicæ & Sancti Dominici Insulis. Arbor illa procera, jucundè frondescit, florescit editque fructus, qui toto anno per vices maturescunt : Cucumeris figuram, magnitudinem, colorem sat bellè repræsentant hi fructus; in basi depressi sunt, acuminati in apice; in superficie striati; cortice extùs, intùs medullâ & seminibus conflantur. Medulla alba & solida primùm, mucosa evadit, quæ grato acidi sapore gustum recreat, sitim extinguit. Semina sive Nuces amara sunt; miro ordine coacervatìm, juxtà se invicèm posita, singula fibroso pediculo revincta, racemum quemdam adumbrant, & in unoquoque fructu ad minimum quindecim, ad summum triginta quinque aut quadraginta numerantur. E fructibus maturis avelluntur Nuces, quæ postquam, ut dicunt, sudaverint, ad solem exsiccantur. Venalis prostat apud nos duplex Cacao species; prima, *Caracouensis* & exigua, quia magis unguinosa, minùs amara; alteri speciei quæ Cacao Insularum dicebatur, antecellit. Mercatorum avaritiâ aut ignorantiâ nititur illa opinio, quæ ob crassitiem aut parvitatem duas distinxit Cacao species; unica est. Itaquè parvi refert ad delectum, an crassus exiguusve sit Cacao, modò sit ejus cortex lævis, subniger, Amygdala pinguis, succosa, extùs coloris Avellanæ obscurioris, rubicundioris intùs, gustu paululùm amara & astringens : at proscribenda, quæ mucidum aut acerbum olet & sapit, aut quæ carie infecta est. Ad conficiendam probæ

notæ Chocolatam, cave ne in Cacao delectu, torrefactione, triturâ aut mixtione hallucineris aut pecces? Ex his quatuor tota pendet confectionis & cum ſuavitate virtus. Igitur Cacao fructus probè electi, curiosè nudati cortice & pelle, toſti appoſitè, diù pinſiti, diutiùs lævigati ſuprà calentem lapidem, dein exactè cum ſaccharo & aromatibus tenuiſſimè pulveratis, ſi libuerit, exactè miſceantur; iterùm atque iterùm lævigentur ſimul, undè fit paſta ſeu maſſa lævis, unguinoſa, æqualis, quæ calens credatur Pyxidi ut refrigerando ſensim induretur. Sic ritè parata ad annum & ultrà ſervari poteſt Chocolata; ſed non niſi poſt tres à fabricâ menſes in uſum adhibenda, ne recentior fermenteſcens turbas moveat. Tùm hujus uncia una in ſcobem redacta, cum aquæ calentis unciis ſex miſceatur in Cacabo, liquor fervens ab igne ſemotus, tudiculâ donec multùm ſpumaverit, fortiter & partitis vicibus agitetur, & ſtatìm calidum ſorbeas jejunus, ut abſque ullâ ſtomachi noxâ concoquatur, diſtribuatur. His variis artibus operibuſque conficitur & exurgit Potus odore gratus, guſtu ſuavis, ſalubritate nulli ſecundus; Aſthmaticis, Emaciatis, Tabidis, Senibus præcipuè, ob balſamicam, roborantem, temperatam, coctu facilem naturam maximè proficuus.

I V.

PHTYSIM mentitur ſenectus: in utrâque corpora debilitantur, emaciantur, atque contabeſcunt; ſolida rigiditate & ſpaſmo, fluida lentore peccant & acritudine. In Tabe *Hordeata*, *Oryſata*, *Amygdalata*, Lac & alia demulcentia felicitèr adhibentur. In ſenio utilitèr præſcribitur Cacao. Eadem virtute unguinosâ, oleagineâ, *mucilaginosâ*, leniente pollet. Multiplici nomine iis longè præſtat. Hæc acido referta, facilè aceſcunt; ille acoris expers, aceſcit nunquàm. Copioſiùs nutrit, meliùs digeritur, tenuatur exactiùs, in penitiores vaſorum mæandros leniùs diſtribuitur; ad ultimos uſquè ductuum poros faciliùs pertingit, per quos particulæ (ſi quæ ſint) nutritioni vel aſſimilationi minùs aptæ foràs abiguntur perſpiratione. Nulla fit excrementitiarum partium congeſtio, in omni ætate, ſenili potiſſimùm timenda. Has dotes Amygdalis Mexicanis perperàm aſcribi ne credideris? Eas demonſtrant experientia, authoritas & ratio. Quot languidi, emaciati, ſenes decrepiti, modò ſobrii & abſtemii, ab earum uſu quotidiè reficiuntur, reſtaurantur, renovantur. Ab authoribus fide digniſſimis, ut non pauci vitentur morbi, diuturniorque firmetur ſanitas, commendantur hi fructus. Deniquè Analyſis Chymica docet, ex iis Nucibus; 1°. Elici Phlegma limpidum, dulce; 2°. Spiritum ſale per-

fectè ſalſo ſaturum, nullam acidi aut alkali notam præbens; 3°. Oleum duplicis generis, prius, album, fluidum, ſummè volatile; poſterius flavum, facilè concreſcens, atque ad Butyri accedens naturam. Ex ſuperſtite cinere pauxillùm ſalis fixi educitur: nullum datur mixtum copioſiore olei, parciori ſalis quantitate donatum. Convenientius ne in naturâ alimentum reperies, quo rigiditas & ſiccitas ſolidorum ſenectutis comes individua, oleoſarum partium copiâ efficaciùs relaxetur, emolliatur? Coria vetuſtate regidiora oleo vulgari imbuta molleſcunt. Ab iiſdem partibus demulceri, irretiri ſuccos acriores Senibus infeſtos, norunt omnes qui Chymiam vel à limine ſalutaverint. Phlegma inſipidum, ſpiritus ſale mox laudato gravidus, eoſdem vel præſtantiores effectus producet; ſanguini & humoribus tenuitatem, fluorem & motum, partibus vigorem, flexibilitatem & tonum impertientur; quibus exerendis imparia eſſent quæcumque alimenta, ſive ex vegetalibus, ſive ex animalibus deprompta, priora ſale acido, poſteriora ſale alkalino turgent; ab acidis inſpiſſantur humores, à ſale alkalino irritantur inſtiganturque ſolida eò vividiores *criſpaturas* editura, quo majori rigiditate donantur. Chocolata quamvis tenuium ſit partium, præparationibus præviis in pultem chyli imò lactis æmulam & digeſtu facilem redigitur. Quot & quanta ſalubris hic potus ſenili corpori afferet bona? Intimiora partium etſi conſtrictarum repagula permeando, lubricat; ſpaſmos removet; oſcillationem & elaterem vaſorum reſtituit; ductus ad conſtrictionem proclives reſerat & expandit; ſuccis lenteſcentibus fluiditatem; dulcedinem aceſcentibus; torpeſcentibus agilitatem; redundantibus & nocivis facilem exitum præbet; ob *mucilaginoſas* butyroſaſque particulas, & eam quam habet cum ſucco nutritio maximè propriam affinitatem, partibus reparandis facilè adhæreſcit. Sic nutritio, digeſtio, ſecretio ex naturæ votis abſolvuntur, quæ in Senibus damnosè videntur feriari. Has functiones promovet & perficit modus quo ſorbetur potus Chocolatæ. Proficuos eſſe potus calidos tenui valetudine tentatis fatentur omnes, fibras ventriculi corroborant, ſuccorum circuitum juvant, humores mucidos, craſſos diluunt ac dividunt, diaphoreſim cient. Quæ ſingula Senibus maximè conferunt. Igitur non ampliùs merum, ſed Chocolata Lac ſenum dicatur. Merum partibus actuoſis, volatilibus, acidis, tartareis ſcatet, humores agitat, ſpiſſat, vaſa obſtruit, irritat & maturat ſenectutem. Vini modicum ſed diluti, ad ſolatium ætatis, non ad uſum vitæ convenit, aliàs ſenes depaſcitur. His caret vitiis nuſquàm ſatis Senibus commendanda Chocolatæ potio; quæ licet calida, non efferveſcit; Aromatica, non exſiccat; oleoſa; non inflammat.

V.

NON ideò Chocolatam tantoperè Senibus prodeſſe exiſtimaveris, quia nocivæ illius qualitates Aromatum admixtione ſalubritèr emendantur : Cacao correctione non indiget. Chocolata eò ſalubrior, quò ſimplicior. Repudientur Aromata quorum ſubſidio ejus cruditatem & fictitiam frigiditatem corrigere geſtiunt. Quaſi verò ſemen friabile, ductile, torrefactionem atque perfectam trituram perpeſſum, partibus oleoſis gratâ amaritie gaudens, frigiditate argui poſſet : è contrariò inter præſtantiſſima *Analeptica* atque *Stomachica* recenſetur; quippè potentèr corroborat, variiſque morbis ventriculi, *Anorexiæ*, *Apepſiæ*, colicis doloribus, flatibus, &c. mirum in modum opitulatur. Forſan objicies, inſunt in Chocolatâ partes viſcidæ, terreſtres, maximè oleoſæ cuibus viſcera infarciuntur, gignuntur obſtructiones, coctiones fiunt difficiles? Præviæ preparationes ab hâc ſuſpicione eam planè vindicant; particulæ igneæ illi inditæ à torrefactione; exactior partium diviſio à tritu; partium aërearum miſcela ab agitatione; oleum volatile quo dives eſt, obſtructionibus reſerandis, ſubeundis digeſtionibus eam comparaverunt. Hæ probantur virtutes, obſervatione ſanorum ægrotantiumve, ſexu, ætate, temperamento diverſorum, qui omnes felici cum ſucceſſu, omni tempore, ubique terrarum eâ ſolâ pro cibo utuntur; & infantes ipſi in nutricis defectu hâc nonnunquàm perbellè nutriti ſunt; quidnì & ſenes; primæ & ultimæ ætatis par fermè debilitas, utrique idem competit nutricatus. Non calidiorem in Cacao, ſed ſanguinis calori analogam indolem facilè recognoſcet, qui attenderit pulſum aſſumptâ vel largâ doſi Chocolatæ non increbreſcere, augeſcere, nullum perſentiri æſtum, etſi pluriès in die epotetur, ſitim ardentem ſubitò extingui, placidum induci ſomnum, ac demùm pingueſcere eos qui diù ejus uſui inſiſtunt: tot & tanta, ut alimenti temperati, dulcis, benigni dotes repreſentant; ſic etiam præcavendis ac medendis ſenum infirmitatibus apprimè conveniunt. Sed intrà certos fines conſiſtit ſanitas. Si Cacao validius copioſiuſque ſuppeditaverit nutrimentum, hâc ratione ſuſpectus videbitur : experimentis innotuit ex unciâ unâ horumce nucleorum, tantum ſucci nutritii educi, quantum ex librâ unâ carnis bubulæ. Eſto; verùm magnum diſcrimen inter hos duos ſuccos intercedit; Cacao ſuccum dulcem, tenuem, balſamicum, lymphæ nutritiæ affinem, omnibus innoxium ſuppeditat : carnes craſſum, viſcidum, ſalſum, efferum, ſenum conſtitutioni infeſtum ſufficiunt nutrimentum. Faciliùs quantitas luxurians alimenti minuitur, quàm ejus pravæ qualitates corriguntur. Quantitatem alimenti ingerendi

indicant major vel minor appetitus, virium jactura, vivendi ratio, ætas, corporis habitus; etenìm plus æquò ſaginatis & otio & genio indulgentibus Chocolatâ interdici debet. Ad caducam ſenum valetudinem tuendam, alimenta minori mole aſſumpta, plurimùm nutrientia præferre ne dubites? Ventriculus non gravatur, obruitur; corpus nutritur uberius, promptiùs reficitur. Talem eſſe Chocolatam confirmat ejus vis *Aphrodiſiaca*: id habet commune cum omnibus alimentis *Euchymis*; hic effectus in ætate provectâ non reformidandus; ſenes ſapientiores eo non abutuntur, quemadmodum juvenes nonnulli: ſemper dulce eſt pulchrâ prole fieri parentem. Quid rides? Occupo; patria non tàm prolem à Senibus quàm eorum conſilia expoſtulat: expetit ut ſuis monitis atque exemplis publicæ utilitati inſerviant; cui muneri non impares, dummodò rectâ vivendi ratione mentem ſanam in corpore ſano tueantur. Quod præſtabit Chocolata, quæ chylum & ſanguinem, ſpiritibus animalibus ſufficiendis maximè aptos producit. Geneſim & ſecretionem fluidi nervei uberiores reddit; certo ſunt indicio, ſubita virium epotâ Chocolatâ refectio, mentis hilaritas. Quid plura? Ejus protractiori uſu firmatur memoria, judicium maturius efficitur, ſenſus acuuntur, corpus vigeſcit, vita demùm felicior prorogatur.

Ergò Senibus Chocolatæ Potus.

Proponebat Pariſiis JOANNES-FRANCISCUS-CLEMENS MORAND, Pariſinus, è Regiâ Scientiarum Academiâ Matritenſi, nec non Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Pariſienſis Baccalaureus, A. R. S. H. 1749, à ſextâ ad meridiem.

Typis QUILLAU, Univerſitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1749.